

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Caput Septimum. De Societatis industriâ in cultu beatæ Virginis per
Sodalitates propagando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

los hausere tam ingentes? vbi, nisi à catechismo, didicerunt Fidem illam, pro quâ tuendâ ea tormenta ludibundi pertulerunt, quæ ipsa immanitas non sine horrore imperavit, nec sine trepidatione conspexit? In tales igitur tantosque fructus nouella hæc germina efflorescunt; & iis colendis non infudetur, non omnis cura, industria ac labor impendatur? Facit id verò facietque semper Societas, nec desistet à saluberrimo labore, ante vel suum vel humani generis occasum. Nunc, quæ à pueris ortum habent, de Sodalitatibus Marianis dicere aggredimur.

CAPVT SEPTIMVM.

De Societatis industriâ in cultu beata Virginis per Sodalitates propagando.

Hereticorum in Deiparam impietas.

IN plerisque orbis Christiani partibus iacebat vnâ cum Filij honore, Matris reuerentia. Damnabant eam passim, & in contemptum adducebant hæretici. cultu & honore vociferabantur indignam, per quam omnia habere oportuerat. illam cæli terrarumque Dominam, illam Deo proximam Maiestatem, conuitiis quoque proscindebant; & cum aliter non possent, in imaginibus lacerabant, conculcabant, igni & ferro absimebant, vt nempe suam in Filium pietatem per iniurias Matris probarent. Quotusquisque tum munera Diuæ templis, quotusquisque animum affectumque (cui anathemata omnia Virgo semper posthabuit) offerebat? Dolebat Societati, quæ tantæ Matris auspiciis originem suam debebat, non tantum apud omnes probos pro asserendo, quantum ab impietate pro euertendo eius honore pugnari; nec tantum de tutissimo hoc certissimoque ad salutem aditu muniendo laborari, quantum ab hæreticis de obstruendo. Igitur hoc tantum salutis remedium, sine quo reliquorum vel vsus vel cura facile languet, aut negligi, aut frigide aut à paucis tantum adhiberi passa non est. Et verò id si pateretur, iniqua videri posset, tum in eos quorum saluti se incumbere profiteretur; tum in illam, cuius voluptas est omnibus prodesse. quæ, quod vult, ita potest, vt cum Filio rerum omnium Domino diuitem imperium habere videatur: potestatem verò suam cum voluntate ita coniungit, vt supplicum desideria occupare malit, quàm admittere; effundere potius beneficia, quàm dare. Igitur Societas exemplo præire: MARIÆ laudes pro se quisque Sociorum, & ad Horas & ad globulos quotidie annumerare: quidquid arduum aggredierentur, vt quæ obsisterent, difficultates superarent, MARIÆ opem implorare: quidquid molirentur aut ad suam aut ad aliorum salutem, MARIAM inuocare, vt conatibus adspiraret: quidquid vel Deo vouerent, vt gratum acceptumque esset, MARIAM adhibere, quæ intercederet, quæque facilem ad Filium aditum pararet: in periculis rebusque afflictis ad eam confugere, spem omnem in eâ reponere. Numquam frustra: numquam Virgo laborantibus non adfuit: numquam vota non præfens audiuit. Et hanc Patronam non amaret Societas? non suum erga eam studium, quibuscumque posset modis probaret? non adniteretur pro viribus, vt quæ sua & pauco-

Societas B. Virginis cultum commendat.

paucorum esset felicitas, fieret omnium? an, cum tantâ hominum iu-
uandorum cupiditate ardeat (vt res est plena sollicitudinis amor) non o-
perose suaderet, vt, qui per abrupta & plena præcipitiis loca ad caelos
iter habent, mortales hanc sequantur ducem, in hanc oculos mentem-
que conijciant, secundum hanc cursum regant? Fecerat id iam non
paucis annis, haud indiligenter: iam laudes Virginis vbique gentium
celebrarat, iam sacella eius & aras exornarat, iam excitarat languentem
torpentemque in plurium animis erga eam pietatem: & videri poterat
non leue pretium operæ fecisse. Iam Festis eius diebus sæpè ædes sacræ
non sufficiebant capiendæ multitudini, nec confessarij audiendæ; & plu-
rimos quandoque ab eâ religiosi officij honorandâ non tam sua arce-
bat socordia, quàm turba. Sed quemadmodum delibata purissimi fon-
tis aqua ingentem sitim accendit magis quàm sedat; ita fructus hic ar-
dentem illam salutis alienæ cupiditatem, quâ Societas flagrabat, in-
flammat magis quàm expleuit. Gaudebat illa dum videret hunc
pietatis ardorem, sed magno igni similem non ignorabat, breuî extin-
guendum, nisi perpetuo foueretur. Quamobrem vbiicumque ponebat
vestigium, non sollicita minùs de conseruando Deiparæ cultu quàm ex-
citando; Sodalitia instituit, in quæ non sine delectu admitterentur, qui-
bus Diuæ amor ac veneratio præcipuè cordi esset, qui que eius, quam
colunt, virtutes potissimum æmulari studerent. Hi conceptis verbis,
certâque formulâ obsequio Virginis deuouent sese, certisque pietatis
legibus parent: quothebdomadis conueniunt vnum in locum, vbi aptâ
directoris oratione mutuisque exemplis incitantur, vt conceptum se-
mel ardorem constanter fouere pergant. neque suis earent Magistratibus
qui leges tueantur, & incremento consulant pietatis. Ceterum
vti rerum etiam magnarum tenuia plerumque sunt & lenta initia; ita
Congregationum harum origo fuit & perexilis & tarda, & huic in quam
toto iam orbe excreuerunt, amplitudini ac celebritati dissimillima.
Ioannes Leonius Belga natione prima huius operis lineamenta du-
xit. Inferiorum classium pueri, qui præcipuo studio sociare cum litte-
ris pietatem vellent, diebus singulis post missos ceteros, in vnâ e-
scholis conueniebant, in quâ erat arula ad pietatem decenter instructa:
hîc aliquamdiu orabant vniuersi: excipiebat orationem, audientibus
ceteris, sacra lectio: Dominicis verò ac Festis diebus Vespertinas preces
non sine cantu, sed modico, peragebant. Hæc vltima est origo tot tan-
torumque toto orbe Sodalitiorum, quoad quidem memoriâ repetentes
ea quæ fuerunt, & vestigia huius sæculi relegendes, agnoscere potuimus.
Sed diuina solet Sapientia, rerum, quas ipsa suscipit, gerendarum
vtilia magis ad fructum, quàm speciosa ad ostentationem, ponere ex-
ordia. Nulla vsque ad ea tempora Sodalitiorum fuerat aut certa forma
aut species, sed umbra quædam & rudis imago eorum quæ sensim
in lucem prodibant. Anno proximè sequenti, confirmata solidataque
sunt, & in eam speciem formata quam hodieque seruant. Multò post
Gregorius XIII. Summus Pontifex, vt eorum institutum cognouit, vt
leges inspexit, vt ex fructu, quem ferebant, æstimauit, robur illi firmi-
tatemque Apostolicâ comprobatione adiecit. Tum verò iniecta So-
ciis

*Sodalitia
instituit
ad fouen-
dum Deia-
paræ cul-
tum.*

*Hist. Societ.
Tom. 2. l. 7.
Origo So-
dalitatum
B. Virginis*

*Sodalita-
tum con-
firmatio.*

eiis pia emulationis flamma: tum non vicinas modò vrbes, sed & prouincias, totumque terrarum orbem idem ardor intulit. tanti est motus non frangi in fundamentis aptè iaciendis, quamuis lentè assurgentibus. Gaudebat Gregorius exinde tam multiplices fructus siue ad Deum cultum, siue ad Virginis honorem, siue ad hominum salutem, prouenire à Sodalitio quod suà ipsè comprobatione laudauerat, & in Collegio suis auspiciis & impensis ædificato exerat. Facile Claudio concessit, vt ab illo tamquam fonte in omnes vrbes, vbi Societas scholas haberet, easdem gratias & instituti firmitatem approbationemque, & penarum condonationes deriuare posset. ita tamen, vt, sicut in Vrbe primaria erat singularis Congregatio, ita neque in alijs oppidis plures, eaque omnes sub tutelâ salutata ab Angelo Virginis excitarentur. Sed quis incendij immensam siluam depalcentis quaqua uersum se diffidentes flammas coërceat? quis amnem monte decurrentem,

Sodalitatum multiplicatio.

imbres
Quem super notas aluere ripas,
 intra alueum contineat? Producenti iterum fuerunt termini: cumque hætenus Congregationes ex adolescentibus litterarum studiosis, quique iis se adiunxissent, constarent; altero post anno Sixtus V. concessit, vt vbiicumque domicilium fixisset Societas, è quocumque hominum genere Sodalitates nostrorum studio coaluissent, quocumque inuocato Virginis nomine, nullo numero, liberè in communionem immunitatum & priuilegiorum cum principe in Vrbe Congregatione adsciscere liceret. Quis hic non miretur æternæ Sapientiæ consilia? quæ vt olim non paucis annis, adlaborante Matre, Societatem suam molita est, quando Ignatij conatus, priusquam secundaret, semel iterumque successibus destituit, vt suum quod parabat, non hominis opus esse testatum faceret; donec euoluto, quod præstituerat tempore, præter spem & expectationem, Pontificum oraculis eam voluit approbari, & sublatis, qui positi erant, terminis, vbiique gentium propagari: ita ferè in Virginis Sodalitate excitandâ quàm rudibus initijs, quàm tardis progressibus, quanto tempore à Socijs laboratum est, antequam propitij plenus fauor Numinis videretur adspirare, & hæc, quæ videmus, MARIÆ castra faceret, donec in Vrbe nata, à Sede Apostolicâ agnita & in fidem suscepta, in totius mundi lucem prodiiit? Quantis tunc repente auctibus in immensum creuit? in quot, quamque decentes ordines omnis conditionis homines digessit, quò Deiparam plures pro ratione ætatis, vitæ, dignitatis, sub iisdem legibus, aliter tamen atque aliter, colere & honorare aptius docerentur. Non enim omnibus eadem conueniunt: alijs atque alijs siue stimulis ad virtutem, siue præceptis, alia atque alia hominum conditio indiget. vtilius traditur, & inhæret fidelius, quæ cuique disciplina attemperatur. Vt igitur neminem repellit MARIÆ, ita omni hominum generi aptanda erant MARIÆ Sodalitia; vt omnes ad MARIÆ amorem, & felicitatem ex eo nascentem, certius ducerentur. Quis enim non videat commodius pueris primos erga Dei Matrem igniculos iniici, si soli diuisique sint à ceteris, quàm si cum viris & senibus permixti? numquid alia adolescentiæ, alia ætate matu-

ris;

ris; alia imæ plebi, alia Patriciis & Senatoribus, aptius proponuntur? Numquid apertius de suis nævis & vitiis moncantur Ecclesiastici, si secreti sint ab hominibus profanis, quàm si simul sint cum omni hominum genere ad officium incitandi? Quare tenella ætas hoc capacior boni feminis, quò mollior, in suos primùm cætus tribuitur. & quamvis litteras necdum nouit, sic tamen instruitur, vt, cum nihil possit salubrius, nihil quoque discat priùs, quàm inuocare & venerari MARIAM; & quamuis adhuc impar sit maturæ pietatis officiis, sub Angelorum tamen Reginae tutelâ iam tum assuescit in Sodalitiorum veluti vestibulo versari. Adolescentibus & sui sunt conuentus, vbi pro suo captu virtutibus imbuantur. Vbi res fert, amant nobiles & viri primarij non misceri cum opificibus & plebeiis: & nautici homines atque piscatores sui similibus gaudent. Quid, quòd militum, quid quòd agrestium, quid quòd remigum damnatorumque ad triremes, & mendicabulorum inira sint sub MARIÆ nomine Societates? è quibus spe maiores fructus relati: vt pote quorum pluribus nihil aliud ad probitatem defuit, quàm cultura & recta institutio. Omnibus profectò hoc misericordiæ & benignitatis Mariana: asyllum patet; & hæc clientum eius varietas iucundissimum Virgini præbet spectaculum. Certè sine hac inæqualitate conuentuum, non posset æqualis procurari animarum vtilitas; quarum tamen æquale est pretium, & æqualis apud Diuam æstimatio. Neque verò Sodalitatum harum splendori quidquam officit hominum quibus quandoque constant ignobilitas & obscuritas. Tantum enim lucis iis affundit Præsidis Diuæ maiestas, vt & primi Ecclesiæ Proceres purpureæ suæ ac infulis; populorum Domini, Imperatores & Reges sceptis suis ac diadematis non modò nihil decedere, sed honorem potiùs ac reuerentiam ab his accedere, haud immeritò semper existimauerint: neque eos puduit sua nomina in idem album cum plebeiis dare, & eidem pro Virginis honore militiæ adscribi. Ferdinandus II. Cæsar, qui raro

*Dignitas
Sodalita-
tum.*

*Ferdinan-
di II. pie-
tas.*

*Ferdinan-
di III.
erga Dei-
paræ pie-
tas.*

nexu summum imperium cum summâ virtute coniunxit, augustum illud nomen suum variis locis cœtibusque in Parthenios Sodales referri curauit: neque cælestem illam Imperatricem sibi tantùm in Patronam adoptauit, sed etiam exercituum suorum ac ducum Ducem nominauit. eius auspiciis tam feliciter toties pugnauit, vt vel ideò hostis ei numquam defuisse videatur, ne deesset materia triumphorum. Stetit ille semper inuictus, Diuâ clientem suum & causam tuente; tametsi in nullius vniquam Principis euerfionem aut maiore molimine, aut diuturniore pertinaciâ, aut à pluribus conspiratum sit & pugnatum. Ferdinandus quoque III. qui Cæsari parenti non minùs in virtutes, quàm Imperium & Regna successit, clientum Deiparæ numero non tantùm adiungi voluit, sed hoc ipso iubilei nostri anno in purificatæ Virginis peruigilio in Sodalitatis Louaniensis tabulas, quas sibi mitti iussit, nomen suum nuper ipse retulit, adiecto symbolo illo suo: PIETATE ET

IVSTITIA. Et profectò pietatem Cæsaris videbit hîc omnis posteritas, iisdem quibus augustum illud nomen litteris satis expressam: quot enim apices à sceptiferâ illâ manu cernet exaratos, totidem se notas venerationis credet intueri, quibus Parthenias Congregationes Cæsar

Z z

est

est profectus. Sed quid ego Cæsaris pietatem verbis conor adumbrare? Ipsum iuvat audire Ferdinandum: ne, qui assequi optimi Imperatoris sensus teneritatem non possumus, ab iis tamen, qui eam non intelligunt, quique Virginem minus aut amant aut æstimant, blandiri censeamur. Cùm igitur Sodalitatis album ei fuisset, ut iusserat, oblatum, in quod referri solent *qui se Diuæ in clientes & seruos perpetuos consecrant, quique eam amare ut Matrem, obseruare ut Reginam & Dominam, colere ut cali terreque Moderatricem profiteantur*; his verbis ipse se voluit inscribere:

ILLIVS EGO COETVS SVB INVOCATIONE TVÆ CONGREGATI

AVGVSTISSIMA MARIA

ME LIBENS ET MERITO VNVM PROFITEOR:
TIBI EGO ME, MEOSQVE CONIVGEM AC LIBEROS,
TIBI ROMANVM IMPERIVM, CVI ME DEVS PRÆFECIT,
TIBI REGNA A MAIORIBVS ACCEPTA,
TIBI TVTELÆQVE TVÆ POPVLVM ET EXERCITVS MEOS
TIBI TVOQVE FILIO MILITANTES
COMMITTO.

TV ME IN TVVM ADMITTE,
QVI FILIO TVO, QVI TIBI, QVI VTRIVSQVE HONORI
VIVO, REGNO, PVGNO.

TVVS IGITVR EGO ERŌ

MARIA,

TVI ERVNT QVICVMQVE MEI,
TVÆ ERVNT DITIONES ET REGNA MEA ET IMPERIVM,
TVI POPVLI ET EXERCITVS:
TV EOS PROTEGE, TV EIS VINCE,
TV IN EIS REGNA ET IMPERA.

ITA VOVEO

M. DC. XL.

TVVS PIETATE ET IVSTITIA

FERDINANDVS.

Neque verò Maiestate suâ quidquam indignum se committere arbitrat, cùm illam ad Sodalium cœtus & nomina dimittit, cùm in MARIAE tutelâ esse, cùm ei seruire perpetuò magnâ voluntate gestit. Numquam pietas minuit Maiestatem, quam vel sola potest augere, vel plurimum illustrare. Sigismundus III. Poloniae Rex, etiamnum adolescens, Bransbergæ à Sodalibus per litteras enixè petiit in eorum numerum cooptari.

*Principes
viri & fe-
mina So-
dalitatem
ambiunt.*

cooptari. Parem in Ferdinando Cardinale Austriaco, quo nunc Belgium moderatore gaudet, pietatem vidit Hispania: parem in Emanuele Duce suo, eiusque liberis, Sabaudia. Quid, quod Principes supremi, & Apostolici Legati, cum animum suum duntaxat aperiendo, voti sui possent esse compotes, maluerint tamen ad ceterorum consuetudinem candidati officiosissime Sodalitium petere, ut quanti illud facerent, in conspectu omnium profiterentur? Quid, quod nec alter sexus ab hac felicitate se passus sit excludi? inter Sodalium nomina voluere nomen suum referri Rudolphi II. mater Augusta, Caroli IX. Galliarum Regis Regina coniux, aliaque Principes feminae quam plurimae. Usque adeo & merito gloriosum sibi ducunt Deiparae seruire, ij quibus ceteri seruiunt. Post haec exempla quid vtriusque ordinis Principes commemorem? quid Reip. Praefides, quid clarissimos qua eruditione, qua nobilitate viros, his caetibus nomina certatim semper dedisse, atque etiamnum dare? Cui mirum videatur, Cardinalium & Praesulum Romae Sodalitates esse, alibi Equitum Melitensium, alibi Nobilium? cui insolens, Catholicos qui occupatas ab haereticis vrbes incolunt, ut Sodalitatibus Marianis Catholicarum ciuitatum accenserentur, summo studio instituisse? Sed difficile dictu est, plussine sibi gratulentur Sodales quod prima illa Christiani orbis decora inter membra sua numerent, an hi quod inter illa numerentur. Nimirum alios titulos censent dignitatis suae, hunc felicitatis; per quem Christianam dignitatem, qua nulla est nobilior, commodius tueantur. Sanè Antistes Vensiensis palam aliquando testatus est, plus se gloriari titulo Sodalitatis, quam Episcopi, idque ornamentum pluris a se fieri, quam pedum suum & infulam sacram.

Ann. 1582.

Ann. 1602.

Atque haec de Sodalitiorum origine, propagatione, dignitate. Videamus nunc quantos Societas piae industriae suae referat fructus. Magna in omnem Reip. Christianae partem ex Sodalitatibus manauit utilitas, dum vel per illas sublata est vitiorum licentia, vel ex iisdem magna virtutum prodire exempla. Fassi sunt multis in vrribus Praetores, peccandi audaciam Sodalitiorum magis legibus, quam suppliciorum metu fuisse cohibitam; longè pauciora solito, & propè nulla; crimina publicis poenis plectenda committi, post pietatis illa in Deiparam exercitia in vrbes suas introducta. quod ut curiosè obseruarunt, ita sanctè affirmarunt cum magna huiusmodi caetuum laude; quos publico vrbiu bono natos & institutos aiebant. Senex septuagenarius, non annis quam prudentia maturior, ex annis duobus & septuaginta quos numerabat aetatis, duobus se tantum vixisse dicebat, iis nimirum quos in Sodalitate exegerat. Monasterij vir primarius morti iam vicinus syngrapham petiit, qua Sodalitatis Moderatores testarentur eum Sodallem fuisse, quam testamento suo pius Virginis cliens inseruit, ut scirent posteri, se non tantum opum, sed etiam cultus Virginei, ab optimo parente scriptos esse heredes. Dux Populensis cum graui & mortifero morbo vrgeretur, Sacerdoti nostro accersito, laetum optimaque spei plenum affirmabat se mori; simul testatus, si quam haberet huius causam spei, e Sodalitate illam hausisse. Mox filio adstanti imperat, ut

Sodalitium fructus.

Ann. 1604.

Ann. 1590.

Sodalitati & nomen det, & animum; se illi neque titulum posse nobiliorem, neque censum relinquere ampliorem. An vtiliorem filio hereditatem relinquere potuit, quàm amorem Diuæ, salutis æternæ certissimum pignus? Iam virtutum illustrium monumenta quæ & quanta sunt à Sodalibus vbique locorum relicta? si quam licet coniecturam facere ex sui victoriâ, & corporum voluntariis castigationibus, non horridiores ab austeris Religiosorum Ordinibus expectes.

Nolo iis recensendis immorari, ne qui fortè aut moderationem excessisse videri possint, aut maius momentum posuisse in sui afflictatione, quàm vt reluctantem frangerent animum atque in potestate haberent; quàm vt supplicii illis ostenderent, quantum sibi doleret Deum offendisse, quamque timerent nequando offenderent. Fuerunt qui cilicio fetis asperissimo sex ipsas hebdomadas corpus non tam affligebant, quàm lacerabant. Inuentus est, qui hebdomadas totas abstineret ab omni potu. Fuit qui singulis noctibus ad orationem consurgeret: quâ nudis genibus peractâ, catenâ ferreâ sese acerrimè diuerberabat: neque quotidiano hoc supplicio contentus, vires afflictas solo pane & aquâ sustentabat.

Ann. 1585. Non defuerunt qui per noctem, etiam cum sauiret hiems, ad templorum valuas se conferrent, ante quas in genua prostrati passis sine intermissione lacertis Rosaria integra percurrerent, tanto brachiorum dolore, vt qui illum experti non sunt, animo concipere non possint. Alij calculos, alij ceraforum lapillos calceis imposuerunt, atque ita votiuorum itinerum spatia non exigua confecerunt; in quibus nec vestigium figebant sine acerbissimo sensu doloris, qui ad passus singulos crescebat. Nonnullis farti lapidum fragmentis facci, aliis asferes, aliis humus cubile fuit, in quibus fatigata membra quietem caperent, labore & vigiliis duriorem. Fuit qui candente ferro pectori suo inussit crucem, vestigium perenne ardentis non tam ferri quàm amoris, quem CHRISTI patientis tormenta pectori eius primùm inusserant. Finem

Ann. 1602. non reperiam, si enumerare pergam singula. Syracusis quaque hebdomade Sabbati diebus, & celebriorum Festorum Vigilis, conueniunt Sodales in templum: ibi sub primam noctis horam, post fufas preces, continuâ & peracri flagellatione per quartam horæ partem in corpora sua sauiunt. Alibi iterum, alibi quartò per hebdomadam, alibi fastiùs, sacris Aduentus & Quadragesimæ temporibus ad similem seueritatem in se exercendam confluunt. Hebdomade verò sanctiore, tempore ipso pietatem prouocante, quid à Sodalibus toto orbe non geritur? quàm acriter tunc siue flagris, siue inediâ, siue ciliciis, aliisque poenarum generibus CHRISTI patientis dolores, aut eorum causas, in se vindicant, aut repræsentant? Monachij anno M. D. LXXXVI. ad Dominicum sepulchrum instituta est Supplicatio sexcentorum Sodalium: hi nudis incedebant pedibus, facem manu gestabant, illi lacerabant flagris corpora; neque aberant viri Principes Serenissimi Ferdinandus & Maximilianus, Guilielmi Ducis hic filius, ille frater; Marchio Badensis, ipse denique conspiciebatur Guilielmus Dux. Paria Pultouix in finibus Turcarum gesta. Auenione verò albo induti sacco, spineis fertis coronati, supplicabundi procellere. Sed quid prodest ferire humeros, lacerare terga,

*Seueritas
Sodalium
in se ipsos.*

terga, sanguine corpora perfundere, si vitis non inferatur bellum, si non domentur lasciuientis naturæ impetus, si eadem perturbationes mentem lacerent, si denique corporum vulnera non sint animorum medicina? Pleni sunt Annales nostri inuitatis Sodalium virtutibus & Rara Sodalium virtutes. Ann. 1585. exemplis. Illi suis percussoribus genam offerre, hi pro vulnere hosti dare amplexum. Aleti vir illustris, vt nescio quem animi fastum contunderet, in medio foro ad mendicabuli pedes se abiecit, quos frequentissimo spectante populo deosculatus est. Ingolstadij Sodalis leuem Ann. 1601. potus intemperantiam vindicaturus, mendicum suæ adhibuit mensæ; iamque accumbentis pedes osculatus, potionem ipse numquam sumpsit, nisi bibendi facultatem ab hospite suo in genua prouolutus impetrasset. denique iussit hominem, quamuis reluctantem & inuitum, excercere in scyphum; quem vnà cum sputo exhaustit, leuis culpæ non gloriosus minus, quàm seuerus vindex. Ann. 1590. Adolescens è solutiore vitâ in Sodalitium Virginis se receperat. is primùm horrido fune nudam carnem arctissimè constringere, aspero cilicio insuper & frequenti inediâ corpus & vires atterere. Parentes ceterique domestici iuuenem obiurgare, miscere precibus minas & lacrymas, ne se perditum iret. Sed agebant hæc constantis animi robur, non labefactabant. Diebus etiam festis in nosocomia se abdens, ægros epulis benignisq; verbis recreabat. Hieme cum grauis populum annona premeret, manticis ex humero pendentibus urbem obiens, emendicabat quotidie panem pauperibus alendis. Excitus aliquando lamentis mendici præ fame deficientis, è domo cum cibariis adiacentem properat; moxque ægtum virium defectu cibos transmittere non valentem clam recipit in domum, commodiores languenti cibos paraturus. Reuertitur interea durus pater, filiumque pascendo ægro reperit occupatum; qui ne iurgiis non cedere videretur, sublatum in humeros miserum ad valetudinarium defert. Quod Christianæ charitatis officium quibuscumque aliis, etiam extra urbem, per agros aut vias fortè inuentis, constantissimè præstitit, mirantibus aliis, aliis insipientis mundi vitio virtutem sibi semper odiosam nequidquam irridentibus. Ann. 1593. Lanista & arte & vitæ licentiâ notissimus, vix Sodalitio nomen dederat, cum sui dissimillimus repente factus est. Cilicio assiduo corpus affligebat, flagra sæpius in hebdomade suo sanguine cruentabat, ternarum quotidie horarum precationibus incumberebat, artis suæ quæstu verecundam honestorum inopiam subleuabat: ad extremum, cum in letalem morbum incidisset, numquam à mulieribus, quæ ægrotanti præstò erant, se attingi passus est. Quid commemorem, quot hinc prodierint, qui caducas voluptates Religiosæ disciplinæ posthabuere, qui spem amplissimarum hereditatum & dignitatum cum Religiosâ inopiâ & humilitate mutarunt? Quis Ordo Religiosorum ex his Sodalitiis non creuit? quis vtilitatem non sensit? Fassi sunt sæpè Tironum instructores, nullos suorum celerius vitæ sanctioris præcepta suscipere; nullos suscepta melius conseruare, nullos disciplinæ facilius obsequi, quàm qui ex hac virtutum palæstrâ prodiiissent. Scilicet non possunt tot sociorum exempla, tot semina salubrium monitorum suo fructu destitui. Sed virtus otiosa esse non potest. Sodalium charitas in proximum.

nium oculos gaudeat, suo tamen lumine se prodit. Qui suæ salutis tam prudenter consulunt, student quoque & volunt consulere alienæ. Hinc pia de rebus diuinis colloquia, hinc pueris tradita doctrina Christiana: hinc alij ab illicitis amoribus ad corporis animique puritatem, alij ab impiâ iurandi consuetudine, alij ab ebrietate, alij ab aliis vitiis deterriti abstractique. Neapoli tam multi ad confitendum Sodalium adhortationibus aliquando perducti sunt, vt, cum Sacerdotum penuria multitudini non sufficeret, Archiepiscopi iussu omnes Religiosorum familiae auxilia submittere debuerint. Obseruatum est, teste Bochio laudatissimo scriptore, res vrbs Antuerpiensis secundiorum cursum tenuisse, ex quo Sodales Parthenij marmoream Deiparæ statuam quatuordecim pedum altitudine magnâ arte elaboratam, suâ impensâ in fronte Curia, in immanis colossi inde deiectione locum, publicâ pietatis pompâ substituerunt. Quin & ab hæresi multi per Sodales abducti, multi ne perirent facta Religionis naufragio, seruati. Inclyræ illius Reip. Coloniensis in auitâ Religione constantia Sodalibus secundum Deum à plerisque tribuitur. Ex illis siquidem viri vrbs primarij, adeoque Episcopi non pauci, & Apostolici Nuntij, qui Sodalitati nomen dederant, tantum industriâ suâ effecerunt, vt Senatus grauissima quæ intentabantur pericula maluerit quàm hæresim sustinere.

P. Coffet. in
Procem. lib.
Sodalit.

Sed blandius influunt in animum, eumque citius vincunt beneficia quàm verba, quia mortalitas sensu maximè ducitur. Viderat hoc sagax in omnem partem Sodalium charitas, quæ pauperum tuguria, nosocomia, carceres peruagata, quærere numquam destitit, quorum inopiam aut calamitatem leuaret. Fuerunt qui de suo vestimenta pecuniasque miseris distribuerent: qui vt feminudos cooperirent, sibi ipsi vestes detraherent: qui suo se fraudarent alimento, ne pauperes esurirent. Neapoli in nosocomio insanabilium Sodales quotidie ex ordine ægris ministrabant: officinam omni genere bellariorum instruxerant, maiore ægrorum commodo quàm si triginta aureorum millia in subsidium illorum contulissent. Ita censuere nosocomio præfetti. Nec hinc stetit illorum ardor: anno infrequenti victorum causâ Montem erexere, qui à Pietate nomen habet. Denique in collocandas filias, quarum pudicitia periclitabatur, annum statuere vestigal. Aliis in locis vno anno partim industriâ, partim elemosynâ liberarunt captiuos modò ducentos, modò ducentos quinquaginta, aliquando ducentos septuaginta & plures, quos vel culpa aliqua vel æs alienum in vincula compegerat. Toleri adeo profusa aliquando fuit Sodalium liberalitas, vt trecentis pauperibus alendis sufficeret. Quid, quòd seruilis munera audivissimè subierint maximæ auctoritatis viri, vt Diuæ suæ plenius seruirent? Videre illos erat passim, simul ac valedudinarium ingrederentur, positis palliis, aperto capite cum argenteis patinis ad agros properare, flexis genibus suâ illis manu cibum præbere, lectos quàm mollissimè componere, vngues vel purgare vel resecare, capillitium barbamque detondere, aliaque obsequia calamitosi præstare: ac tum demum Sodales Matris se putare, cum in miseris tam alacriter seruirent Filio. Alij corrogandæ pauperibus stipi, frumentoque in mulierum conuersarum sustentationem colligendo, ritu mendicorum,

Ann. 1585.

Ann. 1602.

eorum, vrbes & villas obiuere; hanc sui abiectiōem pluris æstimantes, quàm dignitatem. Alij noctu per plateas discurrere, vt si quos paupes, vt fit, sub dio pernoctantes, aut cum frigore morbōve luctantes reperirent, in domum ad id paratam deducerent. Quin Maioricæ fuit Sodalis, qui, cū nosocomium pestis infecisset, reliquis deficientibus, ipse ægris vltro & constanter præstō fuit, erga quos nullum obsequij genus prætermisit. nec prius hic eius feruor extinctus est, quàm vita. Ita charitas Sodalis, media inter funera & quotidianos mortis terrores impauida, de peste & morte triumphauit; numquam gloriosior vtriusque mali victrix, quàm cū vtrique succubuit.

Ann. 1601.

Ceterum, vt Sodalium sollicitudo miseros non destituit dum viuere, ita cum eorum vitā non defecit; tantō laudabilior quōd eorum sit memor, qui oculis simul & animis omnium subduci solent. Quoties igitur suis manibus tumulos humanis corporibus effoderunt? quoties aut inuenta aut neglecta ab aliis cadauera sepeliuerunt? quoties facibus, precibus, solenni pompā pauperum funera ad tumulum vsque sunt profecuti, & eorum exequias suo ære ritè procurarunt? Cordubæ per nouem ipsos dies Sodalium impensā solenni ritu parentatum est peste extinctis; quo temporis spatio Sacrificia mille quingenta in eorum subsidium Deo sunt oblata. Tales denique tantosque toto ferè orbe ingenti suo solatio vidit Societas laborum suorum fructus, ex quo Sodalitates Parthenias vel instituit vel administravit, vt in iis adumbratam quamdam imaginem agnoscat sui. Ita per omne quā licuit functionum genus, quibus Societas vel salutem suam procurat, vel alienam, hæ Sodalitates se quoque Deo ac Diuæ suæ probarunt. Sed nec in illā ipsā Sodalitatum erigendarum curā Societatis operam non expresserunt. Nouas quippe Sodalitates, easque multiplices, variis in locis ex sese proferunt; nomen verò ex peculiari virtutum officio, cui se potissimum addicunt, & quodammodo consecrant, adeptas. Anno M. D. LXXXIV. Genuæ Nobilium & Togatorum instituta est Sodalitas, quæ de vitii corruptisque ciuitatis moribus aut profligandis aut emendandis sollicita, vltro ad Episcopum deferat, si quid ressecandum videatur aut sanandum. Alibi, quæ succurrat afflictæ valetudinis pauperibus, & carceres atque triremes subleuandis victis obeat. Alibi, quæ aduigilet, ne sine Sacramentorum præsidiiis decedant moribundi. Alibi, quæ procurandā dote virginum honestarum pudicitie consulat, quæ captiuos redimat, quæ in annonæ charitate inopes alat. Vallisoleri cū plurimis in publicā custodiā detentis, & patrociniō pecuniæ destitutis, nullus appareret alius vinculorum finis quàm vitæ, multiq̄ squallore & miseriis conficerentur; rari exempli Sodalitas piâ Societatis importunitate est instituta. In eam Regij Concilij Præses, Iudices, Iurisconsulti, Procuratoresque nomen dederunt, ciuiumque præcipui quidam, qui præter stipem quam de suo conferebant, bini quaque hebdomade, initio ab ipso Præside factō, victis ministratum ibant, ægros etiam lautè accipiebant. In singulos præterea Sodales singulorum causæ captiuorum distributæ sunt, quamprimum expediendæ. Quid amplius à Christianâ charitate vel sperari posset, vel optari? Finis non sit, si vel caumerem

Sodalium
in defun-
ctos pietas.

Ann. 1602.

Sodales
nouas eri-
gunt So-
dalitates.

Soda-

Sodalitates variis in vrbibus in calamitosorum opem institutas, quas eleëmofynis fidem propè superantibus, annuisque censibus, qui nomen iis dederant, locupletarunt. Multis locis excitatæ sunt, quæ in hoc conspirant, vt animas precibus, eleëmofynis, votis omnique ope purgantibus flammis eripiant. Quid de iis dicam, quæ certis vitiis compescendis, quæ paci inter dissidentes conciliandæ, quæ memoriæ crucis & CHRISTI semper instaurandæ, quæ doctrinæ Christianæ promouendæ, quæ aliis pietatis functionibus peculiari studio se dedunt? Ignoscant mihi & hæc & tot aliæ toto orbe Congregationes, quas ne nominaui quidem, tametsi iis quas memorauimus, neque splendore, neque virtute cedant. Nam vt earum virtus modum non habet, ita nec habere posset scriptio, quamuis in iustum volumen cresceret.

B. Virginis in Sodalitates suos beneficia.

Ann. 1590.

Ann. 1594.

Ann. 1609.

Sine piaculo hoc loco taceri non potest Virginis vicissim in Sodales suos effusa benignitas, quibus auxilium non tam spondet, quam præstat; sed carptim, vt cetera, quædam tantum eius signa delibabimus. Sodalibus cui lapsò circumacta curus onusti rota collum presserat, Virginis ope imploratâ, ne vestigium quidem retinuit mali. Alius cum iumento deciderat in præcipitem locum, è cuius alterâ parte patebat formidolosæ altitudinis præcipitium: crus alterum equi iacentis mole erat oppressum, nec conari audebat vt illud expediret, ruiturus cum equo in præceps, si is vel tantillum se mouisset. Iamque accurrerant multi qui miserari iacentem poterant, non iuuare. Sed Deipara inuocata præsto fuit clienti, qui sine vllò nisu suo vix sibi credens tibiam vidit expeditam: vixque ab adstantibus in tutum erat subductus, cum equus nonnihil luctatus per rupem faxis asperam præcipitans interiit. Taurini viginti armati stricto ferro inuadebant Sodalem, non nisi pietate & Diuæ suæ patrocinio munitum; cumque & cæsum & punctim inermem crebro ferirent, vestem eius tantum vulnerarunt, corpus ne leuiter quidem tot ictibus perforinxere. Alterius pectori gladius impactus, eo loco quo gestabat imaginem Deiparæ, in modum iunci se reflexit, ne leui quidem vulneris relicta notâ. Sic alij sclopis explosis tacti fuere, nec fauciati: alij vorticibus fluminum impliciti emertere: alij excussos tormentis globos excepere innoxij: alij aliis periculis tam præsentis subsidio MARIÆ fuere erepti, vt non citius propè discrimen senserint, quam auxilium. Quod autem morbi genus fuit, aut tam vehemens, aut tam perniciosum, aut tam diuturnum, aut tam deploratum, quod à Sodalibus suis clementissima Mater aliquando non depulerit? quæ calamitas, quam non lenierit? quæ plaga, quam non sanarit? Tam sollicita de perituro suorum corpore, quâ demum curâ complecti putanda est eorum animas & immortales, & Filij sui sanguine æstimatas? Hanc curam omnium oculis patere in quibusdam voluit, vt inde æstimaretur eius sollicitudo de omnibus, quæ plena tenerimi amoris ne negligit quidem negligentes sui. Eos igitur quos pietatis omnis sensus iam defecerat, ad pristinam sæpè virtutem verbis, quæ ferreos animos penitus mulcerent flecterentque, reuocauit. Sæpè solo sui conspectu verecundiam peccandi improbis iniicit, interdum nimium de salute anxios optimâ spe impleuit, interdum moribundos oblatâ sui specie recreauit, & in his aliisque ceteros docuit,

docuit, cultores clientesque suos perire non posse. Tot animarum salutem, quarum multæ sine hac ope æternorum ignium nunc arderent immiserabiles victimæ, non potest sibi repræsentare Societas, quin operis tanti conscientia liquidissimâ illam perfundat voluptate, stimulosque acerrimos quamvis currenti admoueat, vt IESV & MARIÆ, quemadmodum Filij, ita Matris, salutaria signa toto orbe circumferre pergat, & ad amabilem huius indulgentiam inuitare omnes, qui meritò timent rigidam æquissimi Iudicis seueritatem. Nunc, quod adultis proprium est, demonstrare conabimur, frequentiore Sacramentorum usum per Societatem resuscitatum.

CAPVT OCTAVVM.

De frequentiori usu Sacramentorum à Societate restaurato.

FAbulosa antiquitas, quàm prona tam etiam prompta ad fingendum, & quàm ingeniosa tam audax, commenta est Deos, aureâ illâ ætate, spectabiles inter mortales passim versatos, cum iis familiariter egisse; casas & tuguria, in quibus adhuc innocentia habitabat & pietas, haud minùs promptè quàm delubra sua subiisse, donec mortales ius & fas & pietatem colerent: sed, vbi horum flagitiis pulsa virtus excessit è terris, Deos simul discessisse, suumque illud cum mortalibus commercium abruptissè, eorum facinora & impietatem exosos. Non poterat acutissima illa fabularum inuentrix ætas quidquam grandius de Numinum suorum in homines benevolentiam comminisci: sed quotam partem assecuta est fabula (etiam cum sibi maximè indulset) illius amoris, quo non inanis aliquis Saturnus aut Iupiter, Dij inferiores cultoribus suis & peiores; sed Decorum Deus, suprema illa infinitæ potentæ Sapientia, bonitatis Maieestas, homines opus suum est complexus? qui quidem quantum in nos possit clementiam potius & quadam immensitate donorum, quàm iustitiæ seueritate, aut alio modo, voluit esse testatum; & hac in parte non meritis nostris se attemperare, sed obsequi naturæ ac bonitati suæ. Sanè nemo, nisi qui infinitam intelligendi vim quàm sciret, paremque amorem quo vellet dare, in consilio habuisset, tantum tamque eximium munus potuisset excogitare, quantum reipsâ ab infinita Dei sapientia ac bonitate nunc promanauit. Vt enim cetera silentio præteream; quàm eximium est, omnique spe & expectatione maius, vices suas homini reliquisse, vt læsæ maiestatibus suis non condonet solum noxam omnem, sed eos in priorem dignitatis ac familiaritatis gradum repõnat, gratiosos è reis, ex hostibus amicos, è damnatis parricidis Regni heredes momento temporis, verbo vno constituat; nec sæpius peccare possint nocentes, quàm hic ignoscere: adeo vt nemo plus irarum cælestium iustitiæque pœnæ à Deo mereri, quàm veniæ ab homine obtinere possit. Tantus amor si metas hinc sibi fixisset, an non satis ostendisset se nec modum nec metam nouisse? id quidem nobis, quoniam omnem nostram intelligendi vim excedit, ita videretur. Sed altero nos insuper dono

Dei bonitas in institutione Sacramentorum.